Р Е Ц Е Н З И Я

на дисертация за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
Научна област: 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление: 3.6. Право
(Административно право и административен процес)
Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Юридически факултет, катедра „Административноправни науки“
на тема „Административноправен режим на атмосферния въздух в Република България“
на кандидата Регина Иванова Стоилова

1. Данни за дисертанта

Кандидатът Регина Стоилова е магистър по право от СУ „Св. Климент Охридски“ от 2009 г., като през 2013 г. придобива втора магистърска степен от University College London с насоченост в областта на екологичното право (екологично право, право и регулиране на климатичните промени, управление и регулация на околната среда).

Регина Стоилова от 2010 до 2017 г. е старши адвокат в Адвокатско сдружение „Ърнст енд янг“, а от 2017 г. до момента практикува като адвокат в областта на екологичното право. Основната област на професионални интереси на кандидата, видно от продължаващото й обучение, както и от проектите и делата, по които работи е екологичното право като подотрасъл на административното право.

2. Данни за докторантурата

Регина Стоилова е зачислена в редовна докторантура по професионално направление 3.6. Право (Административно право и административен процес) към катедра „Административноправни науки“ при Юридически факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Периодът на обучение е от 10.01.2017 г. до 10.01.2020 г. Индивидуалният план на Регина Стоилова е утвърден с решение на Факултетен съвет, а темата на дисертационния труд е „Административноправен режим на атмосферния въздух в Република България“. В периода на докторантурата Регина Стоилова е положила успешно заложените в индивидуалния план изпити – по чужд език (английски) и докторантски минимум „Административно право и

административен процес“. През 2020 г. е отчислена с право на защита на основание на решение на Факултетния съвет на Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и въз основа на доклад на декана на същия факултет.

Софийският университет „Св. Климент Охридски“ открива процедура за защита на дисертационния труд на Регина Стоилова за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ с тема „Административноправен режим на атмосферния въздух в Република България“. Със Заповед № РД-38-604 от 16.10.2024 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“, проф. д-р Георги Вълчев, на основание на разпоредбите на действащото законодателство и Решение на Факултетния съвет на Юридическия факултет, е посочен състав на научно жури, чийто вътрешен член съм и аз.

На проведеното на 23.10.2024 г. заседание на научното жури, на основата на представената справка за покритите от докторанта минимални национални изисквания, бе констатирано, че Регина Иванова Стоилова отговаря на поставените нормативни изисквания, няма данни за плагиатство и поради това се допуска до защита за придобиване на образователна и научна степен „доктор“.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Научната разработка „Административноправен режим на атмосферния въздух в Република България“ е с обем от 233 стандартни страници. Структурирана е във въведение, три глави и заключение. Включени са също съдържание, списък на използваните съкращения и списък на използваната литература. Към научния труд е приложена значителна по обем библиография – 99 заглавия, от които 64 на български език и 35 на английски език. Впечатление прави също анализът и използването на актуална литература, включваща научни издания от последните години и месеци. За целите на проучването е използвана и практика както на националните юрисдикции, така и на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) и на Съда на Европейския съюз (СЕС). Направени са 487 бележки под линия.

Обект на научния анализ са административните правоотношения, които възникват във връзка с оценката, поддържането и подобряването на качеството на атмосферния въздух в Република България. По-специално това са административните правоотношения по управлението на и контрола върху качеството на атмосферния въздух. Като допълнителни сфери на

проучване и анализ, с оглед пълнота на изложението, в дисертационния труд са изследвани националната нормативна рамка (минала и настояща) и релевантните източници от правото на Европейския съюз, правото на здравословна околна среда, както и административноправният статут на субектите на екологичното право – граждани, организации на гражданите и компетентни административни органи.

Съдържанието на труда и направените в него изводи отговарят на поставените в изследването основни цели и задачи, а именно:

- очертаване обхвата на административноправния режим на качеството на атмосферния въздух на национално, европейско и международно ниво и отграничаването му от другите правни режими, които са част от нормативната рамка по опазване на околната среда;
- установяване степента на съответствие на националната правна рамка в областта с приложимото европейско и международно право и практиката на СЕС;
- анализ на правомощията на административните органи с компетентност в областта;
- оценка на способите за контрол в сферата на качеството на атмосферния въздух;
- установяване на несъвършенствата на националната правна рамка и отправяне на предложения за тяхното преодоляване.

Методиката при изработването на научния труд се придържа към утвърдената практика. Използвани са методите на наблюдение, описание, сравнение, научен анализ и синтез (исторически и сравнителноправен), индуктивния и дедуктивния метод. Въз основа на тях докторантът е успял по един категоричен начин да постигне поставените цели.

<u>В увода</u> е обоснована актуалността на изследването, която е безспорна и произтича от значимостта на качеството на атмосферния въздух като компонент на околната среда с изключително значение за живота и здравето на хората. Очертани са предметът и задачите на труда.

<u>Глава първа</u> е именувана „Административноправен режим на качеството на атмосферния въздух“ и се състои от три параграфа. Първият има въвеждащ характер и е посветен на основните понятия в областта, както и на характерните белези на явлението „замърсяване“ на атмосферния въздух, които естествено оказват влияние и върху нормативната рамка. Вторият параграф разглежда основно нормативните източници на административноправния режим на качеството на атмосферния въздух и въведените в правната рамка допустими норми на замърсяване. Третият

параграф е с насоченост върху теоретичните изследвания на различни представители на българската правна наука, като е отдадено и необходимото на доайена на административното право – академик Петко Стайнов, без да се омаловажава приносът на съвременните автори.

Глава втора разглежда субектите на административноправния режим на качеството на атмосферния въздух. Обсъдено е правото на чиста околна среда, като е поставен акцент върху една от неговите части, а именно правото на чист атмосферен въздух. Чрез анализ на материалноправните и процесуални аспекти на това право е обоснован изводът за административна правосубектност на гражданите и неправителствените екологични организации в областта на екологичното право и по-специално по отношение на режима на качеството на атмосферния въздух. Третият параграф е посветен на административните органи, които притежават компетентност в областта. Последователно и през призмата на принципите за централизация и децентрализация е обърнато дължимото внимание на централните и териториалните органи на изпълнителната власт, както и на органите на местното самоуправление. Разгледани са отделни хипотези на припокриващи се правомощия, както и на факторите, които препятстват реалното им изпълнение.

Глава трета е посветена на административните актове и контрола в областта на качеството на атмосферния въздух. В параграф първи са анализирани актовете по управление, а в параграф втори – осъществяваният контрол. Дължимото внимание е отделено на основните административни актове в областта като актовете за определяне местоположението на пунктовете за оценка на качеството на атмосферния въздух и програмите за неговото качество. В областта на контрола са обсъдени както способите на национално ниво, така и приложимите фигури от правото на ЕС. Акцент е поставен върху правораздавателния надзор като най-важно средство, гарантиращо законосъобразността на издаваните административни актове и опазване субективните права на гражданите и техните организации.

Заключението обобщава достигнатите в основното тяло на труда изводи и посочва две от най-важните предпоставки за постигане на заложените от правото на ЕС и националния законодател цели – промяна на нормативната рамка и осигуряване участието на гражданите в процеса по приемане на съответните актове и възможността им да инициират правораздавателен надзор.

След направеното описание на труда, давам следната оценка за неговите теоретични и научно-приложени качества:

Дисертацията „Административноправен режим на качеството на атмосферния въздух в Република България“ представлява първото цялостно монографично изследване в областта. Регина Стоилова, стъпвайки на оскъдната национална теория, е успяла детайлно да анализира всички значими аспекти от административноправния режим на качеството на атмосферния въздух.

Актуалността на темата е безспорна, доколкото България е страната с най-замърсен въздух в ЕС, срещу нея има образувани наказателни процедури в областта и качеството на атмосферния въздух е от изключителна важност за човешкото здраве. Необходимостта от привеждане на националната нормативна рамка в съответствие с европейската не подлежи не съмнение. Не подлежи на съмнение и необходимостта от гарантиране на правото на гражданите на достъп до съд по въпросите на околната среда. По изложените съображения дисертационният труд би могъл да послужи като ориентир както на законодателя, така и на органите на изпълнителната и съдебната власт.

Авторът изследва цялостната правна рамка на международно, национално ниво и на ЕС. Разгледани и анализирани са множество актове на националните съдилища, ЕСПЧ и СЕС (*Комисията срещу България C-488/15; Комисията срещу България C-730/19; Комисията срещу България C-174/21; Crayenest и др. C-723/17; Sdruzhenie "Za Zemyata - dostap do pravosadie" и др., C-375/21 и други*).

Цялостното съдържание на теоретичното изследване почива на сериозен, обоснован и систематичен анализ. Регина Стоилова демонстрира висока подготвеност по темата, основана на богат професионален опит в областта. Разгръща проучвания въпрос, като ясно посочва и аргументира своите позиции. В теоретичния труд изпъкват компетентност, вещина, осведоменост по всеки разглеждан въпрос, осмислян многостранно и в пълнота. Дисертацията по своята същност е един прецизен и добре структуриран научен труд. Изложението, макар да ни занимава със сложна тематика, е поднесено по разбираем и достъпен начин. Видно е, че авторът приема материята като своя лична кауза и е вложил усилията си да привлече и читателя към нея. Отправената към нормотворeца и съда критика е обоснована, а предложенията – аргументирани.

Представената за рецензиране работа е изготвена самостоятелно. Резултатите и приносите в научния труд са оригинални и не са заимствани от изследвания и публикации, в които Регина Стоилова няма участие. На основание чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България е представена декларация за оригиналност на дисертацията „Административноправния режим на

качеството на атмосферния въздух в Република България“. Позоваването на други автори е извършено чрез коректно цитиране по смисъла на Закона за авторското право и сродните му права и чрез библиография.

В заключение на тази част от рецензията си ще посоча, че дисертационният труд отговаря на изискванията на чл. 66 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Авторефератът съдържа всички необходими реквизити. В него е направена обща характеристика на дисертационния труд. Аргументирана е неговата актуалност. Посочени са обектът, предметът и задачите на изследването, използваната методология, обемът и структурата на научния труд, библиографията. Представено е накратко съдържанието на научното съчинение. Самостоятелно място е отделено на приносните моменти. Описани са публикациите, свързани с дисертационния труд. Авторефератът е оформен коректно и съответства на темата и съдържанието на докторантската работа.

4. Научни приноси

В дисертационния труд детайлно са разгледани множество проблеми на нормативната уредба и практиката по нейното прилагане както от органите на изпълнителната власт, така и от съда. Като основни приносни моменти на труда може да бъдат отбелязани:

- Извеждане на общо теоретично понятие за „норма на вредни вещества в атмосферния въздух“;
- Отправяне на предложение de lege ferenda, свързани с консолидирането на подзаконовата нормативна уредба;
- Отправяне на предложение de lege ferenda за преуреждането на отделни въпроси от ниво подзаконов на ниво нормативен акт с ранг на закон;
- Констатиране на пропуски в нормативната уредба, водещи до припокриване на правомощия на компетентните органи и предложения за тяхното преодоляване;
- Характеристика и предложение за класификация на административните актове в областта на качеството на атмосферния въздух.

5. Публикации на кандидата

Публикациите на Регина Стоилова са достатъчни по обем и тематичен обхват и демонстрират задълбочения й интерес към обсъжданата в дисертационния труд материя, а именно:

1.Кой има думата относно мерките за намаляване на замърсяването на атмосферния въздух, Правен преглед, 2018, бр. 1, с. 90-96, ISSN 2534-9449;

2.Какви административни актове са програмите за качеството на атмосферния въздух?, De Jure, 2019, бр. 2, с. 193-202, ISSN 1314-2593;

3. Какво промени решението по делото C-375/21 на Съда на Европейския Съюз в процедурите по издаване по издаване на разрешителни за промишлени инсталации?, De Jure, 2024, бр. 1, с. 129-138, ISSN 1314-2593;

6. Заключение

Дисертационният труд „Административноправен режим на качеството на атмосферния въздух в Република България“ на Регина Стоилова е представен във вид и обем, съответстващи на изискванията на катедра „Административноправни науки“ на Юридическия факултет на Софийския университет „Свети Климент Охридски“. Той съдържа както теоретични обобщения, така и решения на важни приложни проблеми в областта на административното право и по-специално в неговия подотрасъл – екологичното право. Трудът представлява оригинален принос в юридическата наука. Регина Стоилова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Право” и по-специално в сферата на административното право и административния процес.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Регина Иванова Стоилова в научна област: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.6. Право (Административно право и административен процес).

30.10.2024 г. Рецензент:
доц. д-р Капка Георгиева-Атанасова